

hier

Jouw buurt aardgasvrij: samen aan de slag met je buren

Hoe Nederland

AARDGASVRIJ

wordt

**VAN PLAN OP
HOOFDLIJNEN**

tot maatregelen achter
de voordeur

ZELF DE KAR TREKKEN
(met een beetje hulp)

Dit magazine is een uitgave van HIER

Met medewerking van Esther Walstra communicatie (tekst), Spiceminds (vormgeving), Lize Kraan (foto's).

Onze dank gaat nadrukkelijk uit naar alle initiatieven en experts die hebben meegeholpen aan de totstandkoming van dit magazine.

HIER is initiatiefnemer van kennisplatform HIER opgewekt. Op hieropgewekt.nl lees je meer over aardgasvrij wonen, van achtergrondinformatie tot voorbeeldprojecten en praktische tips.

Contact:
aardgasvrij@hier.nu

Voorwoord

Bijna iedereen weet dat we in Nederland gaan stoppen met aardgas om minder CO₂ uit te stoten.

Maar hoe ziet een alternatief eruit waarvoor iedereen warmloopt? Daar wordt op het moment nog veel over geleerd door bewoners en gemeenten die samen het voortouw nemen in deze opgave. Dat is belangrijk werk, want het gaat alleen lukken als straks iedereen meedoet. Van de landelijke overheid die het beleid maakt tot en met alle bewoners die hun thuis straks op een nieuwe, duurzame én betaalbare manier moeten verwarmen.

Het is vaak slim om met een hele wijk of buurt tegelijk om te schakelen. Veel bewoners werken dan ook niet alleen samen met hun gemeente, maak ook met elkaar in een bewonersinitiatief. Of het nu is omdat ze liever gisteren dan vandaag hun huizen verduurzamen, of omdat ze het vooral belangrijk vinden om zélf het plan voor hun eigen buurt te schrijven. Is dat misschien ook iets voor jou en je buren? In dit magazine lees je meer over hoe dat in zijn werk gaat en hoe je de eerste stap kunt zetten.

Inhoud

Hoe Nederland aardgasvrij wordt	04
5 rollen voor bewonersinitiatieven	06
Amsterdamse bewoners formuleren uitgangspunten in duidelijke taal	07
Samenwerken met bewoners cruciaal voor gemeenten	08
Zelf de kar trekken (met een beetje hulp)	09
Betrek iedereen met een buurtonderzoek	10
Schema: van plan op hoofdlijnen tot maatregelen achter de voordeur	12
Goede binnenkomer: laagdrempelige energieacties	14
'Bewoners moeten niets maar mogen van alles' in Wijk West	15
Welke warmte-oplossing is geschikt?	16
Bewoners lopen warm voor innovatief Buurt Energie Systeem	17
De eerste stap: buurtgame breekt het ijs	18
Aan de slag met concrete tips	20
Afspraken op papier: sleutel naar succes	22
De Participatiecoalitie helpt	24

Hoe Nederland aardgasvrij wordt

De Nederlandse overheid wil in dertig jaar klimaatneutraal worden. Dat betekent onder andere stoppen met aardgas voor de verwarming van woningen, stoppen met benzine en diesel als autobrandstof, en veel meer zon- en windenergie. Dat noemen we de energietransitie en de meeste Nederlanders krijgen hier vroeg of laat mee te maken. Onderdeel van die energietransitie is dat woningen straks aardgasvrij verwarmd worden, en gemeenten hebben de taak gekregen om dat in goede banen te leiden. Maar bewoners kunnen zelf ook een actieve rol pakken, bijvoorbeeld door samen te werken in een bewonersinitiatief. De gemeente en het initiatief kunnen vervolgens gezamenlijk aan de slag met een plan.

“De gemeente heeft de plicht om iedere bewoner een goed alternatief te bieden. Maar de bewoners zullen het uiteindelijk moeten doen.”

Minister Ollongren bezoekt Assen waar de wijk Lariks voorbereid wordt op een aardgasvrije toekomst. Foto: Ministerie Binnenlandse Zaken / fotograaf Phil Nijhuis

Samenwerking met gemeente

Volledig aardgasvrij worden heeft nogal wat voeten in aarde. En niet alleen op technisch gebied. Ook het organiseren van bewoners, financiering en goede communicatie zijn heel belangrijk. De gemeente heeft de plicht om iedere bewoner een goed alternatief te bieden. Maar de bewoners zullen het uiteindelijk moeten doen. Daarom is het belangrijk dat bewoners met elkaar en met de gemeente aan de slag gaan. Alleen zo kan dit duurzame project een succes worden.

Collectief

Lokale, duurzame projecten kunnen voor bewoners ook op korte termijn al praktische voordelen opleveren. Woningen worden bijvoorbeeld vaak comfortabeler, en ook bespaar je met verduurzaming op je energierekening. Het wordt een stuk gemakkelijker en financieel aantrekkelijker als dit collectief gebeurt. Een wijk, buurt of dorp moet dan ook bij voorkeur gezamenlijk de omslag naar aardgasvrij maken. Een belangrijke reden hiervoor is ook dat het elektriciteitsnet moet worden verzaamd of een warmtenet moet worden aangelegd.

Kabinetsplannen

Er is al veel voorbereidend werk gedaan door de overheid en de politiek. Zo moeten alle gemeenten in 2021 een *Transitievisie Warmte* klaar hebben. Daarin staat onder meer hoeveel woningen en andere gebouwen tot en met 2030 geïsoleerd en/of aardgasvrij moeten worden. Ook moeten gemeenten onderzocht hebben welke alternatieve warmtevoorzieningen kansrijk zijn. Vervolgens wordt er samen met bewoners, gebouweigenaren, netbeheerders en andere stakeholders een *wijkuitvoeringsplan* opgesteld. Hierin worden belangrijke afspraken vastgelegd, zoals de verdeling van de kosten en het moment en de wijze waarop de overstap van fossiel aardgas naar het duurzame alternatief wordt gemaakt. De uiteindelijke keuze van de gemeente en het besluit om het aardgasnet te verwijderen zal door de gemeenteraad worden vastgelegd in het omgevingsplan op grond van de Omgevingswet.

5 rollen voor bewonersinitiatieven

Er zijn al veel bewonersinitiatieven die aan de slag zijn met duurzame warmte in hun buurt of wijk. Sommige zijn pas net gestart met vergroening en kleinschalige isolatie-acties. Andere initiatieven hebben al een compleet plan om hun wijk van het gas af te halen. Het aantal initiatieven neemt in elk geval snel toe: van enkele tientallen in 2016 tot minstens 54 in 2019. Al die initiatieven nemen verschillende rollen op zich. Dit zijn de belangrijkste:

1. BEWUSTWORDING

aandacht vestigen op het nut en de noodzaak van verduurzaming van de warmtevoorziening in de wijken, en informeren van andere bewoners over alternatieven.

2. AGENDERING EN BELANGENBEHARTIGING:

behartigen van bewonersbelangen bij de visie- en planvorming van de gemeente over de toekomstige energievoorziening, het informeren van bewoners over de consequenties van plannen, participeren op lokaal bestuurlijk niveau in de besluitvorming en bijdragen aan en organiseren van lokale warmte-debatten.

3. WIJKGERICHTE AANPAK WARMTEPLANNEN:

organiseren van een participatief planproces waarin samen met bewoners gezocht wordt naar alternatieve warmtevoorzieningen op wijkniveau. Daar hoort ook het in gang zetten van onderzoek en het initiëren van projecten bij.

4. COLLECTIEF OPDRACHTGEVERSCHAP:

gezamenlijke opdrachtverlening of aanbesteding namens een collectief van meerdere individuele huishoudens.

5. COLLECTIEF WARMTEBEDRIJF:

gezamenlijk ontwikkelen, beheren, financieren en in eigendom nemen van een collectieve warmtevoorziening of lokale warmtebron met warmtenet.

Sarah Willemsen startte dit jaar met burens een nieuwe werkgroep duurzaamheid

Nieuwe duurzame buurtclub

Sarah Willemsen richtte dit jaar met burens een werkgroep op om de Zeeheldenbuurt, een jarendertigwijk in Groningen, te verduurzamen. Helemaal gasvrij worden is nu nog niet mogelijk, maar in de tussentijd proberen ze hun buurt enthousiast te maken voor kleinere maatregelen. 'We willen beginnen met het groen in de buurt en bewoners helpen om hun woning duurzaam te maken', vertelt ze. 'We zijn gestart met het adopteren van geveltuinen en boomtuinen en een 'tegel eruit, plant erin'-actie', vertelt ze. 'Binnen de werkgroep worden collectieve inkoopacties van woningisolatie gedaan, zonnepanelen en andere energiebesparende middelen. Ook kleinere, laagdrempelige manieren om energie te besparen gaan we onder de aandacht brengen.'

Amsterdamse bewoners formuleren uitgangspunten in duidelijke taal

Warmte-initiatief KetelhuisWG

Het Amsterdamse WG-terrein is een ware broedplaats voor duurzame potentie. De verscheidenheid van bewoners, organisaties en ondernemers en de mix aan woningen, monumentale panden en utiliteitsgebouwen maakt het terrein uniek. 'Deze diversiteit was voor ons de aanleiding om een eigen buurtenergie-initiatief te starten', vertelt Annette Schermer van energiecoöperatie KetelhuisWG. 'Ons doel is om iedereen op het terrein in beweging te brengen, om zo samen eigenaar te worden van een duurzaam buurtwarmtenet.'

Duidelijke uitgangspunten

Een diverse buurt bij elkaar brengen, dat vraagt om een duidelijk plan. Dit wil KetelhuisWG aan de hand van een aantal stappen realiseren: nieuwsgierig maken, informeren en betrekken. Schermer: "Vanaf het begin hebben we stellig gezegd dat we uitgaan van harde uitgangspunten waaraan we geen concessies doen. Dit biedt houvast. Zo moet het project betaalbaar zijn, 100% duurzaam, sociaal, lokaal en in eigen beheer. We willen als gebruikers dus onafhankelijk blijven van gemeente of energiepartijen."

Buurtgenoten betrekken

Daarom is contact gelegd met alle belangenpartijen in de buurt – van huurders en VvE's tot bedrijven en instellingen. 'Gebouwcontactpersonen' bleken hierin heel belangrijk. Deze lokale ambassadeurs uit de buurt helpen onder meer bij de communicatie, zoals het verspreiden van flyers, maar ze vangen ook kritische geluiden op. Om betrokkenheid verder te voeden is een eerste buurtbijeenkomst gehouden: een marktconsultatie. Twaalf bedrijven kwamen hun duurzame buurtoplossingen pitchten voor zo'n 65 bewoners. "Een horecagelegenheid in de buurt was bereid om een zaal beschikbaar te stellen. Ook deelden ze het evenement binnen hun eigen kring en netwerk. Dat hielp het aantal aanwezigen te vergroten", aldus Schermer.

Samenwerking opzoeken

Aan de buurt is gevraagd: wat denk jij dat we nodig hebben, en welke partijen zijn volgens jou goed om hierbij te betrekken? Hierop zijn vier partijen geselecteerd om het project bij te staan. Advies- en ingenieursbureau Tauw is een van deze partners. Duurzaamheidsadviseur Aleida Verheus vertelt: "Kenmerkend aan dit project is dat het vele

Annette Schermer van de Amsterdamse coöperatie KetelhuisWG

dimensies, criteria, niveaus, contactmomenten en doelgroepen kent. Die hebben we in kaart gebracht en vertaald voor overzicht en houvast. Om het proces soepel te laten verlopen kun je sommige vragen en beslissingen namelijk parkeren in de tijd. Veel bewoners vragen bijvoorbeeld hoe het er in hun meterkast uit gaat zien. Dat weten we nog niet. Dan is het zaak helder te communiceren dat dit onderwerp nu nog geen issue is, maar later zeker wordt opgepakt. Dat brengt ook rust in het gesprek: we hoeven niet alles nú te beslissen."

Goed contact: heel belangrijk

Hoe trekt KetelhuisWG buurtgenoten vervolgens over de participatiestreek? Schermer: "Voor iedereen maakten we een individuele kostenberekening. Wat betekent de verduurzaming specifiek voor jouw gebouw of situatie? Om ze dan vervolgens echt bij het proces te betrekken, is aanwezigheid in de 'buurtwandelingen' heel belangrijk. In goed contact staan met je burens, in de gebouwen flyeren of aanwezig zijn om vragen te beantwoorden; onderschat dat niet." Het blijkt een succesvolle aanpak: bij de tweede bewonersbijeenkomst zijn er 85 bewoners en bij de derde bijeenkomst zelfs zo'n 135.

Gouden regel

Het antwoord is nog niet zo simpel. Elke buurt is anders en elke situatie is uniek. Het creëren van bewonersparticipatie is daarom maatwerk. Maar volgens HIER-adviseur Sible Schöne zijn er wel degelijk gouden regels voor succes. 'En ook voor mislukking trouwens', zegt hij. 'Ten eerste moet je als gemeente de bewoners niet afschepen met alleen 'inspraak'. Ze zijn een van de belangrijkste betrokken partijen. Huurders hebben toestemmingsrecht. En de positie van woningeigenaren is vergelijkbaar met die van een woningcorporatie', aldus Sible. 'Zij zijn de baas in hun eigen woning en zonder hun medewerking is er geen project.'

Zet het op papier

Het winnen van bewonersvertrouwen staat dus op nummer één. En om dat te behouden moet er tijdens de oriëntatiefase duidelijkheid komen over de rolverdeling en verantwoordelijkheden. Sible Schöne: 'Goede afspraken tussen bewoners en gemeente voorkomen misverstanden. Wanneer de belangrijkste zaken op papier zijn gezet kan de gemeente bijvoorbeeld niet zomaar halverwege een koerswijziging maken. Andersom is het voor bewoners ook goed om zwart op wit aan te geven waar hun kwaliteiten liggen en waar ze minder goed in zijn', legt hij uit. 'Bewoners kunnen als geen ander draagvlak in hun buurt creëren en heldere randvoorwaarden formuleren voor de woonlasten en de wijze waarop bewoners zeggenschap houden over een warmtenet. Andere zaken als de uitwerking van de maatregelen en de financiering kun je dan bijvoorbeeld aan de gemeente overlaten.'

Drie redenen om samenwerking met bewoners op één te zetten:

Het belang van een wijk aanpak waarin samenwerking met bewonersinitiatieven een centrale plek heeft is drievoudig: het verwerven van medewerking van bewoners, kosteneffectiviteit van de ontwikkeling en realisatie en de praktische uitvoerbaarheid van de gekozen oplossing.

Samenwerken met bewoners cruciaal voor gemeenten

Zorgen dat iedereen mee wil én kan doen is voor gemeenten misschien wel de grootste uitdaging van de energietransitie. Want op welke manier maak je bewoners enthousiast over duurzame maatregelen? En hoe krijg je ze warm voor een aardgasvrij huis? Vrijwel iedereen is op zoek naar het antwoord op deze cruciale vragen.

1. Medewerking van bewoners

In de lokale warmtetransitie is betrokkenheid van bewoners essentieel, alleen al omdat maatregelen gevolgen hebben in de private sfeer, deels fysiek (door aanpassingen in de woning), deels voor de energielevering en -rekening. Bewonersinitiatieven zijn beter dan gemeenten, energieleveranciers of andere partijen in staat het vertrouwen van medebewoners te winnen en zo draagvlak en eigenaarschap van de transitieopgave te bevorderen.

2. Kosteneffectiviteit

De kracht van bewonersinitiatieven om bewustwording, acceptatie, draagvlak en actieve betrokkenheid in de eigen gemeenschap te organiseren maakt een bottom-up aanpak samen met de gemeente kosteneffectief. De inzet van vrijwilligers met veel kennis over hun eigen omgeving, een breed netwerk en kennis van sociale netwerken in hun omgeving wordt door geen enkele partij geëvenaard.

3. Praktische uitvoerbaarheid

Ten slotte geldt dat de maatregelen in de private woonomgeving, zoals aanpassingen aan de installatie, isolatie en beïnvloeding van het energiedrag van bewoners, intensief contact met bewoners vergen. Dit kan bij eigenaar-bewoners en VE's praktisch gezien het meest effectief door of met medebewoners, c.q. het lokale bewonersinitiatief worden uitgevoerd.

Uit het onderzoeksrapport 'Bewonersinitiatieven en gemeenten in de lokale warmtetransitie', een samenwerking tussen Platform31 en HIER opgewekt door Ruud Schuurs en Sible Schöne.

Zelf de kar trekken (met een beetje hulp)

V.l.n.r.: Procesbegeleider Bernice, bewoner Gabbie, beleidsmedewerker Monique

In de wijk De Buitenpepers in 's-Hertogenbosch werd het afgelopen jaar veel geleerd over hoe een goede samenwerking tussen bewoners en gemeente er in de praktijk uit kan zien. Het resultaat: een plan dat door de bewoners zelf is opgesteld, in samenwerking met de gemeente en onder onafhankelijke begeleiding van Buurkracht.

Geen betutteling

Vijf buurtbewoners trokken de kar bij het maken van het aardgasvrij-plan: drie mensen uit de bestaande Energiegroep Buitenpepers en twee nieuwe mensen. Een van hen was Gabbie van der Kroef, wiens vrouw Anine Vloedgraven al lange tijd in de Energiegroep actief was. 'Ik vond het een heel goed initiatief en wilde daar graag deel van uitmaken,' vertelt Gabbie. 'Al vond ik het wel een uitdaging dat je niet heel goed inzicht hebt in alle mogelijke stappen in een vooraf gepland traject. Maar we begrepen goed dat deze aanpak juist zo is ingericht om ons te ontzorgen en niet om ons te betuttelen', legt hij uit.

Discussie

De bewoners hadden dus zelf de touwtjes in handen maar konden wel op hulp van de gemeente en stichting Buurkracht rekenen. Dat is een onafhankelijke organisatie die bewoners in beweging brengt om samen hun buurt te verbeteren. Hier kwam ook procesbegeleider Bernice Kamphuis vandaan die de praktische zaken uit handen nam. Zo organiseerde ze bijeenkomsten en hielp bij de oprichting van het 'meedenkteam' met daarin werkgroepen voor onder meer communicatie, techniek en markten. Bewoner Gabbie was blij dat dat door een onafhankelijke partij werd gedaan.

'Want wie zijn wij als initiatiefnemers om tegen andere buurtbewoners te zeggen dat onze buurt van het aardgas af moet?' vindt hij. 'Dat kan wel discussie opleveren. Bernice nam die rol op zich'.

Hulp van professionals

Gabbie: 'Om de energietransitie aan de orde te stellen in de buurt heb je toch echt de inzet van professionals nodig. Daardoor krijg je ook meer respons van bewoners.' Het bewonersinitiatief vindt het fijn dat nu iedereen doet waar hij goed in is. 'Je moet echt de talenten, ervaring en professionaliteit van de mensen uit de groep zien te benutten. We zijn gaan kijken naar welke alternatieven technisch haalbaar en betaalbaar zijn, wat de mogelijkheden zijn van collectieve inkoop en hoeveel mensen je mee zou kunnen krijgen. De leden van het meedenkteam hadden daarbij een adviserende en co-producerende rol. Vanuit het meedenkteam hebben we zelfstandig een overkoepelend Buurtplan 2020 ontwikkeld. Naast het onderzoek naar aardgasvrij is er in De Buitenpepers bijvoorbeeld ook behoefte aan een buurtvereniging die thema's als leefbaarheid, klimaatbestendigheid en veiligheid gaat aanpakken'.

Talent uit de buurt

'Gemeenten kunnen de energietransitie niet helemaal zelfstandig doen', benadrukt Bernice van Buurkracht nog maar eens. Ze hebben niet voldoende kennis van de buurt en hebben bewoners nodig om draagvlak te creëren. Ook is het heel belangrijk om de talenten uit de buurt in te zetten. Zij hebben veelal kwaliteiten die de ambtenaren niet kunnen bieden. Wij mobiliseren de buurtbewoners, want zonder hen krijg je het niet georganiseerd.'

Er is meer...

Veel nuttige kennis op HIER opgewekt

Wil je meer weten over hoe je een aardgasvrij project in jouw buurt van de grond krijgt? Op hieropgewekt.nl vind je veel praktische tips en handige achtergrondinformatie. Van warmtetechnieken tot bewonerscommunicatie, van landelijke ontwikkelingen tot concrete ervaringen van bewoners die al begonnen zijn. Kijk eens rond op de website en schrijf je in op de nieuwsbrief om niets te missen.

Praktische producten in het HIER klimaatabonnement

Wil je als bewonersinitiatief, gemeente of woningcorporatie aan de slag met communicatie over aardgasvrij wonen? Zit je krap in de tijd? HIER heeft haar kennis en ervaring vertaald naar praktische producten zoals kant-en-klare teksten, factsheets en foto's. Je kunt ze direct gebruiken in de communicatie naar bewoners. Kijk op hieropgewekt.nl/hier-klimaatabonnement

Betrek iedereen met een

buurtonderzoek

Informereren en raadplegen

Het activeren van bewoners is geen eenrichtingsverkeer, informeren is niet voldoende. Om bewoners te laten participeren in het warmteproject is het belangrijk ze van het begin af aan te betrekken. Ze moeten hun mening over de plannen kunnen geven en ook de ruimte krijgen hun eigen ideeën in te brengen. Je kunt hiervoor als bewonersinitiatief thema-avonden, ledenfeesten of inspiratiesessies organiseren en verschillende commissies opzetten. Raadplegen kan ook door middel van een enquête. Het is een effectief en waardevol middel om de stemming in de buurt te peilen en tegelijkertijd ideeën te verzamelen.

De 'Paddepoelmethode'

Adrie Kuik van het warmteproject Buurtwarmte Paddepoel in Groningen ging, gewapend met een iPad, van deur tot deur om een bewonersenquête uit te voeren. Hij stelt vragen over hoe zijn burens denken over 'van gas los', buurtwarmte en duurzame alternatieven. Het onderzoek is bedoeld om de mensen van Buurtwarmte Paddepoel een goed idee te geven van wat er in de buurt leeft over dit onderwerp. 'We betrekken de bewoners bij onze plannen. We vragen elkaar om advies en staan open voor kritiek', aldus Adrie. Alleen dan kan volgens hem het balletje gaan rollen

en een sneeuwbal worden. 'Zodat we een energieneutrale buurt worden die geen bijdrage meer levert aan de gaswinning. Dus ook niet aan de aardbevingen'. Het buurtonderzoek is een onderdeel van de 'Paddepoelmethode' met buurtborrels, werkgroepen, een wekelijkse koffietafel, huisbezoeken en nu dus een uitgebreid buurtonderzoek. 'We zetten zoveel mogelijk manieren in om onze burens te spreken. Om hun interesses te horen en ze enthousiast te maken voor ons doel: een coöperatieve warmtevoorziening die voordelig is voor de gebruiker en vriendelijk is voor ons milieu'.

Adrie Kuik van Buurtwarmte Paddepoel in Groningen
Foto: Carina Havenga de Poel

Van plan op hoofdlijnen tot maatregelen achter de voordeur

Het aardgas in een wijk, buurt of dorp vervangen door een duurzaam alternatief is veel werk. Het traject is dan ook opgedeeld in een aantal fasen waarin bewoners en gemeente op verschillende manieren kunnen samenwerken.

Fasen	Opstellen Transitievisie Warmte	Opstellen wijkuitvoeringsplan	Uitvoeringsplan fase 1 (Oriëntatiefase)	Uitvoeringsplan fase 2 (Ontwikkelfase)	Uitvoeringsplan fase 3 (Realisatiefase)	Uitvoeringsplan fase 4 (Beheerfase)
Wat gebeurt er in deze fase?	Alle gemeenten moeten deze in 2021 klaar hebben. Hier worden uitgangspunten opgesteld zoals woonlastenneutraliteit. Ook wordt besloten in welke wijken de gemeente start voor 2030, en welke alternatieve warmtevoorziening daar kansrijk lijkt. Daarnaast kan hier de visie op samenwerken met bewoners beschreven worden.	Nadat besloten is om in een buurt of wijk aan de slag te gaan, is het tijd om een plan op hoofdlijnen te maken. Er moet bijvoorbeeld duidelijk worden hoe de fasering van de aanpak eruit ziet, en welke vormen van participatie bij welke vervolgfases kunnen horen. Ook moet duidelijk zijn welke partijen en afdelingen van de gemeente een belangrijke rol gaan spelen.	In deze fase is het tijd om de plannen concreter te maken. Hier wordt bijvoorbeeld besloten wat het alternatief voor aardgas wordt. Om die beslissing goed te kunnen nemen is een uitgebreide analyse van de wijk nodig. Ook is het belangrijk om alle bewoners uitgebreid te betrekken en informeren over het vervolgtraject.	De ontwikkelfase leidt tot een volledig plan om de wijk aardgasvrij te maken. Het is dan duidelijk welke partijen het werk gaan realiseren, en de financiering daarvoor is rond. Als gekozen is voor een warmtenet, is bekend welk warmtebedrijf straks warmte levert. Daarbij hoort dat er een concreet aanbod aan bewoners is ontwikkeld.	In de realisatiefase wordt het uitvoerende werk gedaan. Wat dat inhoudt hangt sterk af van de keuzes die gemaakt zijn in de ontwikkelfase. Het kan bijvoorbeeld betekenen dat een warmtenet aangelegd wordt, maar ook dat de huizen geïsoleerd worden en warmtepompen geïnstalleerd.	In de beheerfase is de wijk (eventueel deels) aardgasvrij en is het alternatief in gebruik. In alle gevallen is het belangrijk om te monitoren of bewoners tevreden zijn over comfort, kosten, en de uitvoering in de vorige fase. Als gekozen is voor een warmtenet moet dit beheerd worden.
Welke rol kan een bewonersinitiatief spelen in deze fase?	De gemeente stelt de Transitievisie Warmte op. Sommige gemeenten vragen om inbreng van bewonersinitiatieven. Bijvoorbeeld om te bepalen in welke wijken als eerste gestart kan worden, of hoe goed samenwerken met bewoners eruit kan zien.	Het wijkuitvoeringsplan wordt opgesteld door de gemeente in samenwerking met bewoners (initiatieven), gebouw eigenaren, netbeheerders en andere stakeholders.	In de oriëntatiefase werken de gemeente en een bewonersinitiatief al samen aan een helder plan. Aan het eind van deze fase is het belangrijk om de intentie op papier te zetten voor de rol van het bewonersinitiatief in volgende fasen.	Hier zijn verschillende rollen mogelijk, van betrekken en informeren van de buurt tot samen met partners het project ontwikkelen. Ook wordt in de ontwikkelfase vastgelegd welke rol het bewonersinitiatief gaat spelen in de realisatie en -beheerfase.	In de realisatiefase kan een bewonersinitiatief bijvoorbeeld collectief isolatie of warmtepompen inkopen. Maar ook zelf een warmtenet aanleggen behoort tot de mogelijkheden.	In de beheerfase hangt de rol van een bewonersinitiatief sterk af van de vorige fasen. Het kan bijvoorbeeld een rol spelen in het beheer van een warmtenet, maar ook tevredenheid onderzoeken.

Goede binnenkoper:

laagdrempelige energieacties

Hoe mooi het idee van een aardgasvrije wijk ook is, veel bewoners hebben er niet meteen een beeld bij. Ook wordt al snel de vraag gesteld: 'Wat levert het mij nu op?' Een goede eerste stap is dan energie besparen. Van een lage energierekening wordt iedereen enthousiast, en het maakt de kans groter dat mensen ook een volgende stap nemen. Als bewonersinitiatief kun je daar ook eenvoudig mee aan de slag, bijvoorbeeld door gezamenlijk in te kopen of burens te helpen met tips. Maar hoe ga je dan te werk?

Ga voor gezamenlijke inkoopacties

Collectieven hebben een goede onderhandelingspositie voor gezamenlijke inkoopacties, en als het korting oplevert is dat natuurlijk mooi. Maar minstens zo belangrijk: de taken verdelen scheelt zoekwerk en dat vergroot de kans dat veel mensen meedoen. Je kunt daarbij zowel aan kleine maatregelen als het serieuzere werk denken. Bijvoorbeeld:

- » Radiatorfolie, tochtstrips, dubbelglasfolie
- » Vloer- of dakisolatie
- » HR++(+) glas
- » (Hybride) warmtepompen

Zet energie-ambassadeurs in

Maak gebruik van het enthousiasme van bewoners en vrijwilligers die al een flinke slag geslagen hebben en hun huis al grotendeels energiezuinig gemaakt hebben. Deze ervaringsdeskundigen vinden het vaak leuk om gratis en onafhankelijk advies aan burens te geven.

Energiebesparen in nieuwsbrief of informatieavond

De meest laagdrempelige actie die je kunt ondernemen is mensen informeren over de verschillende manieren waarop zij energie kunnen besparen. Een nieuwsbrief is hiervoor een geschikt communicatiemiddel. Informatie hoeft niet altijd uit eerste hand te komen, je kan gebruik maken van bestaande informatieve websites om naar door te linken.

Voorbeelden van informatiebronnen over energiebesparen vind je op onze website hieropgewekt.nl. Je vindt daar veel artikelen met concrete tips. Ook Milieu Centraal helpt met praktische en betrouwbare informatie.

Ga met een warmtescan de wijk in

Warmtebeelden of warmtescans worden steeds vaker als hulpmiddel gebruikt om te zien waar warmte weglekt uit onze huizen. Op een warmtescan kan je zien of op plaatsen isolatie ontbreekt, en of er kieren en koudebruggen zijn. Schaf als energie-initiatief een warmtescanner aan en zorg dat er voldoende kennis in huis is om de warmtescan te kunnen uitvoeren én te interpreteren. Best Duurzaam, Energie-U en BRES Breda zijn voorbeelden van initiatieven die deze dienst al aanbieden.

'Bewoners moeten niets, maar mogen van alles' in Wijk West

In het Gelderse Ermelo wordt er flink aan een duurzame Wijk West getimmerd. Zo'n vijfhonderd jarenveertigwoningen worden daar als 'Wijk van de Toekomst' klaargemaakt voor wonen zonder aardgas. De Ermeloërs krijgen onder meer de helft vergoed voor isolatiemaatregelen in en om het huis. De gemeente nam het initiatief voor het project, maar de bewoners hebben de regie, vertelt procesbegeleider Marjo Kroese: 'Het is immers hun huis en hun geld. Logisch dat ze zelf bepalen wat er bij hen thuis gebeurt. We vinden het belangrijk dat bewoners vrije keus hebben en hun eigen tempo aanhouden.'

Veel invloed

Als contactpersoon van de gemeente adviseert ze bewonersinitiatieven om op eigen koers te varen. Maar wel met de ondersteuning van de gemeente. 'Het ideale plaatje is als bewoners de meeste invloed hebben en dat de verantwoordelijkheid van het project bij de gemeente ligt'. Ze legt uit: 'Er gaan natuurlijk ook wel eens dingen mis in het proces, dan is het beter dat een grotere organisatie dat oplost. Bewoners moeten niet met problemen worden opgezadeld of erop aangekeken door hun burens', waarschuwt ze. 'Daarom is het heel belangrijk om vanaf het begin de rollen duidelijk te hebben. De afspraken tussen bewoners en gemeente moet je in de eerste fase al op papier te zetten'.

Gemeente moet luisteren

Bij die schriftelijke afspraken hoort ook de belofte van de gemeente om goed naar de bewoners te luisteren', vindt Marjo. 'Het succes van een buurtproject valt of staat met de medewerking van de mensen die er wonen. En dat bereik je wanneer het ideeën zijn die van bewoners zelf komen.' In Wijk West lijkt dat vooralsnog gelukt. Mensen mogen zelf hun subsidie beheren en bepalen waar en wanneer er iets gebeurt. 'Het zijn hele kleine stapjes die we hier nemen, maar dat is prima', zegt de procesbegeleider. 'Er is nog zoveel onbekend terrein bij de lokale energietransitie, we maken ook wel eens fouten', geeft ze toe. 'Maar die fouten zijn dus altijd foutjes omdat we alles kleinschalig aanpakken.'

Bovendien krijg je in een laag tempo ook veel meer mensen mee, ook critici krijgen de tijd om te wennen aan deze toch wel ingrijpende plannen'.

Welke warmte-oplossing

is geschikt?

Als beginnend bewonersinitiatief is het vaak een goed idee om niet direct een technische oplossing uit te gaan werken. Om medestanders te vinden voor je plan, kun je beter eerst samen met veel andere bewoners duidelijke uitgangspunten formuleren. Toch is het ook goed om alvast in kaart te brengen wat de eigenschappen van jouw buurt zijn. Hoe is je buurt bijvoorbeeld opgezet? Hoe zijn de huizen gebouwd? Zijn er warmtebronnen in de buurt? Dat kan helpen bij een duidelijke visie vormen, en het laat zien aan de gemeente dat je al hebt nagedacht over een realistische warmte-oplossing.

Onderstaande beslisboom geeft je een globaal idee van wat je moet weten om een eerste gesprek over warmte-oplossingen te voeren. Bedenk wel dat het nu gaat om een plan op hoofdlijnen; voor een definitieve keuze is het nog veel te vroeg. Daarvoor moet een grondige analyse van je buurt gemaakt worden, een haalbaarheidsonderzoek gedaan zijn, en zowel de bewoners als de gemeente achter je plan staan. Ook kan je onderzoeken of er nog aanpassingen in de buurt nodig zijn, zoals bijvoorbeeld isoleren naar energielabel B zodat laagtemperatuurverwarming mogelijk wordt.

Bewoners lopen warm voor innovatief Buurt Energie Systeem

Soms duurt het even voordat het geschikte warmtesysteem voorbij komt. Zo gingen de eerste twee plannen voor de Nijmeegse wijk Hengstdal niet door. Maar het derde idee: het 'Buurt Energie Systeem' (BES) lijkt wél een grote kans van slagen te hebben. Het bestaat uit een kleinschalig warmtenet met buurtwarmtepomp waar bewoners gezamenlijk eigenaar van kunnen worden. En vooral dat laatste spreekt bewonersinitiatief 'Duurzaam Hengstdal' erg aan.

Peter Daanen van bewonersinitiatief Hengstdal
Foto: Judith Linders

Regie in eigen handen

Toen de bewoners van Hengstdal voor het eerst hoorden van de aardgasvrije plannen van hun gemeente kwamen ze meteen in actie. Niet dat ze tegen verduurzaming zijn, integendeel. 'We wilden liever zelf met een plan komen dan voor een voldongen feit staan', legt bewoner Peter Daanen uit. 'Dan hou je als buurt de regie in handen'. De bewoners hadden zich dus al goed ingelezen toen de gemeente met het idee kwam om Hengstdal 'all electric' te maken met onder meer individuele warmtepompen.

Zoals bijvoorbeeld restwarmte van fabrieken, geothermie of waterstof. Daardoor wordt het minder duur en hoeft niet alles tegelijk.

De bewoners onderzoeken momenteel samen met de gemeente Nijmegen, woningcorporatie Woonwaarts en Alliander de mogelijkheden voor BES in Hengstdal.

Eigen plan

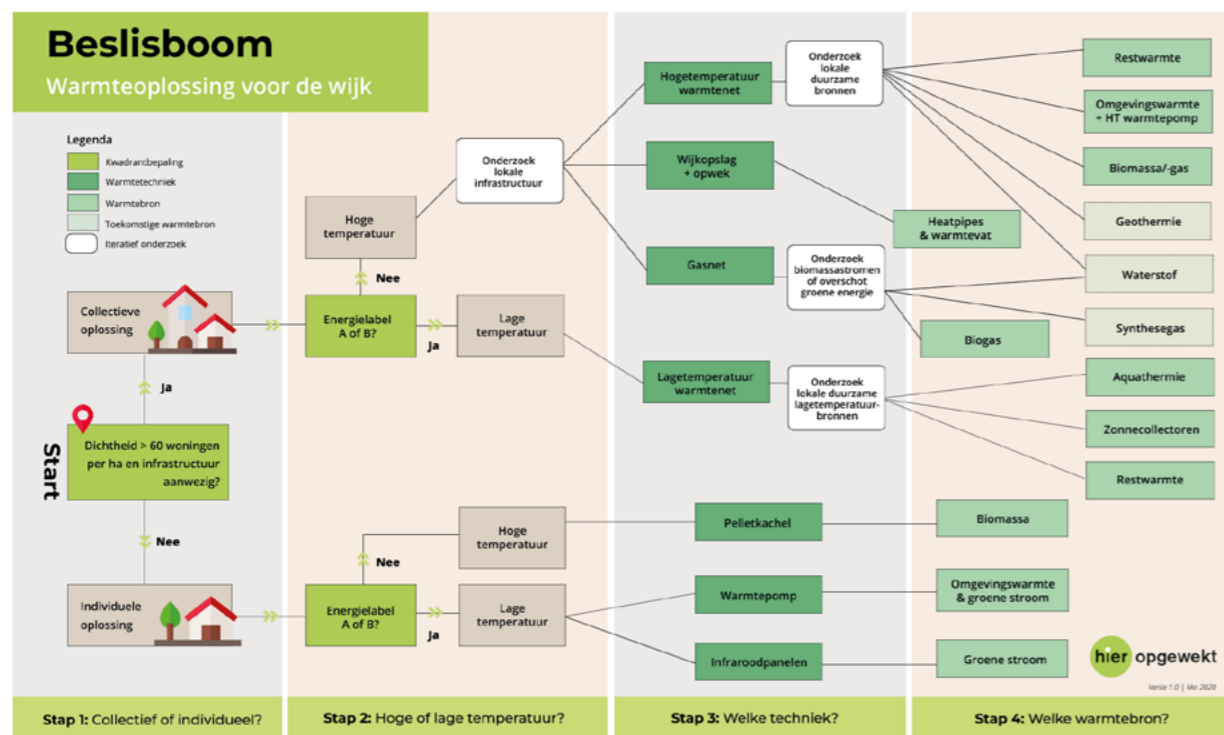
'Onze bewonersgroep, Duurzaam Hengstdal, bestond inmiddels uit vijftien buurtgenoten. Waaronder een aantal met behoorlijk veel professionele kennis', legt Peter uit die zelf in het dagelijks leven elektronicus is. 'We vonden dit plan niet geschikt voor onze buurt. Te duur voor bewoners, niet het aller-duurzaamste alternatief en te ingewikkeld'. Duurzaam Hengstdal kwam vervolgens met een eigen plan. Een systeem dat gebruik maakte van geothermie als warmtebron. 'Dit concept was wél geschikt voor onze buurt', aldus Peter. 'Maar de gemeente vond het hele project te prijzig. Dus ook dit ging niet door.'

Bewoners enthousiasmeren

Een groot voordeel van BES is dat woningeigenaren niet direct hun huis hoeven te isoleren. 'Maar dat stimuleren we natuurlijk wel', zegt Peter. 'Daarom hebben we bijvoorbeeld 'Appeltaartgesprekken' om tips voor energiebesparing onderling uit te wisselen. Mensen kunnen een LED-Koffier en Inductiekoffer lenen om verschillende lampen te testen en elektrisch koken uit te proberen. Daarnaast bieden we ook warmtescans aan en een zogenoemde Blower Doortest. Hiermee kom je erachter waar koude lucht vandaan komt', legt hij uit. 'Op zo'n toegankelijke en kleinschalige manier krijg je mensen langzaam maar zeker wel enthousiast voor duurzame oplossingen. En alleen dan heb je uiteindelijk kans op een succesvolle energietransitie in de buurt'.

Meer weten over het Buurt Energie Systeem?

Kijk op buurtenergiesysteem.nl

Bekijk ook onze website waar een uitgebreide toelichting staat op deze beslisboom. Je vindt daarbij een handig overzicht van links naar gratis bronnen voor aanvullende informatie. hieropgewekt.nl/stappenplan-warmteoplossing

Realistisch plan: cruciaal voor succes

Zorg wel altijd dat je inzet op haalbare plannen. Zo is bijvoorbeeld al bekend dat waterstof en groen gas waarschijnlijk pas na 2030 een noemenswaardige rol gaan spelen in woningen, en hooguit in wijken waar andere opties écht niet haalbaar zijn. Wil je een goede gesprekspartner zijn voor de gemeente? Laat dan zien dat je begrijpt welke oplossing mogelijk realistisch is in jouw buurt.

Mini-warmtenet

En toen kwam netbeheerder Alliander met het innovatieve systeem genaamd 'Buurt Energie Systeem'. Het is een beproefde techniek met een organisatievorm die is overgenomen van succesvolle voorbeelden uit Denemarken. BES bestaat uit een buurtwarmtepomp en een mini-warmtenet dat tussen de 400 en 800 woningen van warmte voorziet. Het systeem kan worden uitgebreid en langzaam nog duurzamer worden gemaakt door het aansluiten van verschillende duurzame warmtebronnen in de omgeving.

De eerste stap: buurtgame breekt het ijs

Misschien is er in jouw buurt nog geen bewonersinitiatief. Er zijn vast wel geïnteresseerde bewoners met duurzame ideeën voor in en om hun huis. Hoe zet je dan de stap om meer burensamenwerking te maken en, hopelijk, uiteindelijk een groep vormen? HIER heeft voor deze beginfase een online spel gemaakt, de game: *HIER begint het*. Buurtbewoners maken op een ludieke en laagdrempelige manier kennis met elkaar en met de mogelijkheden van een duurzame en aardgasvrije buurt.

Begin van initiatief

'Het spel is een leuke ijsbreker', vertelt Sanne Dietz, projectmanager van HIER. 'Vooral als er nog geen officieel bewonersinitiatief is, kan dit een begin daarvan zijn. Het doel is om buurtbewoners samen te brengen en het gesprek over duurzaamheid en aardgasalternatieven op gang te brengen. Dit is een positieve manier zonder grote verplichtingen of het gevoel dat ze ergens voor op moeten komen draven.'

Hoe werkt het? Deelnemers krijgen via hun gemeente een uitnodiging om in te loggen op www.hierbeginthet.nu. Vervolgens maken ze een profiel aan met een zelfgekozen naam en kan het spel beginnen.

Sanne Dietz, projectmanager van de game HIER begint het

Stip aan horizon op Vlieland

Op Vlieland hoeven burensamenwerking niet meer te leren kennen. 'Het is hier namelijk al ons kent ons', lacht Vlieland Ate. Toch is een groep eilanders onlangs wel gestart met de game *HIER begint het*. Volgens Ate Dijkstra, captain van het team, werkt dat goed. 'We leren elkaar nu ook op een andere manier kennen. Hoe we tegenover een duurzame toekomst staan en wat we daarvoor willen doen'. Ook de informele manier van informatie geven spreekt hem aan. 'Het gaat erom dat de deelnemers van de game een stip op de horizon zien, dat ze weten wat er aan zit te komen. Je wordt op een leuke manier geïnspireerd en bewuster gemaakt. Je kunt ook meteen een kleine subsidie krijgen en je wordt beloond met een cadeaubon. Dat helpt toch een beetje.'

Ate Dijkstra, deelnemer op Vlieland
Foto: Gemeente Vlieland

Springplank

Wat dat betreft is het spelen van *HIER begint het* een goede springplank'. Ate heeft qua kennis over duurzaamheid al wel een flinke voorsprong. Als bouwkundig ingenieur is hij afgestudeerd in duurzame oplossingen. 'Daarom weet ik dat de techniek vaak niet de grootste uitdaging is', vertelt hij. 'Het proces van de besluitvorming van de huiseigenaren, dát is het moeilijkste. Daarom is die andere functie van de game ook zo belangrijk. Via dit spel krijgt de gemeente informatie over wat er speelt in de straten. Hier kunnen ze dan op inspelen en zo gezamenlijk met de energietransitie aan de slag te gaan'.

Buurtteam

'Je begint met een korte vragenlijst waardoor je erachter komt wat voor type bewoner je bent', legt Sanne Dietz van HIER uit. 'Ben je bijvoorbeeld een *Vooruitloper*, *Verbinder*, *Goedzak* of *Doener*? Dan wordt er een teamcaptain gekozen die het spel in goede banen leidt. Je vormt een team met buurtgenoten en krijgt opdrachten die je samen moet uitvoeren', vertelt ze. 'Zo ga je op een gegeven moment koffie met elkaar drinken of organiseer je een buurtborrel. Dat mag overigens ook online. Je moet warmtescans uitvoeren en een klimaatspel spelen. Het is dus gezellig maar zeker ook nuttig. En er valt ook op korte termijn iets te winnen', voegt Sanne toe, 'er worden namelijk cadeaubonnen van €20 uitgedeeld aan de winnaars'.

Interessante gegevens

Gemeenten kunnen het spel al in een vroeg stadium inzetten om met bewoners over wonen zonder aardgas in gesprek te gaan. Maar ook energiecoöperaties, buurtinitiatieven en adviesbureaus kunnen het gebruiken in hun communicatie- of adviestrajecten. Het is ook interessant om de gegevens te bekijken die tijdens het spel, met toestemming, verzameld worden. Die informatie is vervolgens weer bruikbaar voor de communicatie met bewoners.

Wil je graag dat het spel ook in jouw gemeente gespeeld wordt? Als bewonersinitiatief kun je als ambassadeur optreden voor het spel naar de gemeente toe. Interesse? Neem dan contact met ons op via sanne@hier.nu

Aan de slag met concrete tips

Hoe kun je als bewoner nu echt een rol van betekenis gaan spelen in de warmtetransitie? Door gewoon te beginnen. Het is gelukkig niet nodig om het wiel opnieuw uit te vinden. Deze tips helpen je alvast een heel eind op weg.

Wat je moet weten over wonen zonder aardgas

Van het aardgas af gaan gaat meestal per wijk, buurt of dorp. Verdiep je daarom eens in jouw buurt. Hoe oud zijn de huizen die er staan? Zijn er voornamelijk koop of huurwoningen? En wie wonen er eigenlijk allemaal? Bekijk het op de website van het CBS. Daar waar de gasleidingen eerder toe zijn aan vervanging, bestaat de kans dat het in jouw buurt logisch is om eerder van het gas af te gaan. Onderzoek via de website klimaatmonitor.databank.nl de ouderdom van de gasleidingen in jouw buurt.

Deel je ervaring met je burens (hoe kaart je dit aan?)

Als je een globaal beeld hebt van wat wonen zonder aardgas nou eigenlijk betekent, is het slim om een paar burens erbij te betrekken. Het hoeven er niet veel te zijn. Zo'n 3 tot 8 personen is prima. Maar hoe doe je dat? Misschien ken je al wat mensen waar je leuk contact mee hebt. Wellicht is er een buurtvereniging, of een buurtteam. Er zijn ook verschillende buurt-apps waar je makkelijk een vraag in kan stellen over wie er mee wil denken. Je kun natuurlijk ook gewoon wat burens op de borrel vragen en erover beginnen.

Wat moet je verder weten en wie kan jullie hierbij ondersteunen?

Je bent nu met een kleine groep, een bewonersinitiatief. Wat op dit moment handig is, is om samen nog iets meer onderzoek te doen. Inventariseer van vijf huizen in de buurt hoe de isolatie is, en welke installaties er in huis zitten. Kijk in en om de wijk of er ergens bedrijven of andere instellingen zitten die veel warmte nodig, of juist veel warmte over hebben. Je bent niet alleen in het ondernemen van actie. Probeer ook te leren van andere initiatieven in je buurt. Kijk bijvoorbeeld of er een energiecoöperatie actief is en wat het lokale energieloket al voor ondersteuning biedt.

In gesprek gaan met je gemeente

Natuurlijk hoef je als bewoner(s) niet alles alleen te doen. Vanuit de overheid is besloten dat de gemeenten een regierol hebben als Nederland stap voor stap stopt met aardgas. De gemeente moet wel ook nog veel leren over die rol. Wonen zonder aardgas is ook voor hen een relatief nieuw onderwerp, en ze zijn nog niet altijd goed voorbereid op samenwerken met bewoners die zelf aan de slag willen. Ga daarover in gesprek, en houd er rekening mee dat het voor je gemeente in de meeste gevallen ook pionieren is.

Structurele organisatie van de wijk

Als je de gemeente hebt gesproken is het tijd om jullie initiatief naar het volgende niveau te tillen. Stel een plan op waarin staat wat jullie willen en wat jullie de komende paar jaar concreet voor stappen gaan zetten. Zorg dat het leesbaar is en begrijpelijk voor je burens, want dit is het moment om bredere steun te verzamelen. Het is tijd om actief de wijk in te gaan en meer mensen te vragen om actief en passief betrokken te zijn.

Lees meer over deze tips op hieropgewekt.nl/samen-met-je-buurt-aan-slag

Tips uit de praktijk

Kirsten Notten van Energie Samen | Buurtwarmte is wijkbegeleider bij '50 tinten groen' in Assendorp (Zwolle). Ze deelt een paar tips uit de praktijk:

- » 'Zet een buurtteam op dat zo divers mogelijk is. Een goede mix zorgt voor een verzameling aan benodigde skills, maar spreekt ook een grotere doelgroep aan. Kijk in je eigen buurt wat daar aan diversiteit leeft en of je mensen al zover krijgt om mee te doen.'
- » 'Zet een netwerk van bewoners op. Bij ons heeft iedere straat een straat-ambassadeur die fungeert als verbindingspersoon. Hij of zij informeert de burens bij een actie, legt uit als er vragen zijn, flyert etc. Dit creëert draagvlak en vergroot je netwerk.'

» 'Duik nog dieper het netwerk in. Zo organiseren wij huiskamergesprekken. De gastvrouw of -heer nodigt zelf burens en bekenden uit. Dat is het moment dat je voorbij de koplopergroep komt en de middengroep aan tafel krijgt. Extra tip: zorg voor eten! Dit maakt de avond direct gezelliger en informeler.'

Kun je meer van zulke tips gebruiken? Energie Samen | Buurtwarmte organiseert regelmatig trainingen. Kijk hiervoor op buurtwarmte.energiesamen.nu

Afspraken op papier: sleutel naar succes

Op veel plekken in het land werken bewonersinitiatieven aan een alternatieve warmtevoorziening voor hun wijk. In de praktijk blijkt dat een goede samenwerking tussen gemeente en bewoners de sleutel is naar succes. Het is belangrijk om afspraken over die samenwerking op papier te zetten, zodat voor beide partijen duidelijk is welke rol ze gaan spelen in de verschillende fasen van het wijkuitvoeringsplan.

Meedenken en meewerken

Binnen een gemeente is vaak discussie over de positie van een bewonersinitiatief. Een initiatief is over het algemeen geen vertegenwoordiging van alle bewoners in een wijk. De woningeigenaren in de groep bepalen uiteindelijk wat er in hun woning gebeurt. En de huurders hebben instemmingsrecht. Het is vaak ook een groep die veel draagvlak en vertrouwen heeft in de wijk, en het helpt enorm als deze meewerkt. Omgekeerd realiseren bewoners hun plannen veel sneller als ze goed samenwerken met de gemeente. Het is dus essentieel om goede partners van elkaar te zijn.

Zo'n partnerschap verschillende vormen hebben. Het ene uiterste is dat de gemeente het voortouw neemt en het initiatief vooral meedenkt. Het andere uiterste is dat het initiatief op alle punten het voortouw neemt en de rol van de gemeente beperkt is tot het regelen van subsidies en vergunningen. De gemeente kan ook het bewonersinitiatief begeleiden of dat uitbesteden aan een externe partij. Ook kan worden gekozen voor een gezamenlijke projectgroep waarin het bewonersinitiatief volwaardig meedraait. Veel gemeenten zullen graag op enige manier willen samenwerken en hebben daar ook beleid voor ontwikkeld.

Concreet plan

Het ontwikkelen en realiseren van een uitvoeringsplan in een wijk is een enorme klus die een professionele aanpak vereist. De ervaring leert dat de ontwikkelfase in een wijk met 500 woningen al snel een miljoen of meer kost. In de praktijk moeten alle woningen worden bekeken en is zorgvuldige communicatie essentieel.

Door samen met de gemeente een plan van aanpak te maken worden alle losse ideeën concreet. Ook wordt het mogelijk om duidelijk te krijgen welke rol het bewonersinitiatief speelt in de communicatie en de technische uitwerking van het plan. Vastleggen op papier geeft focus en duidelijkheid over de weg naar een professioneel project, en daarmee word je een volwaardige gesprekspartner voor de gemeente. Het geeft ook erkenning richting andere stakeholders. Het eerste plan hoeft nog niet heel gedetailleerd te zijn: met een globaal projectplan kun je al gesprekken voeren waarin je de rollen verdeelt.

Foto: Sander Lodewikus

Taakverdeling

Bespreek samen met de gemeente welke taken, rollen, financiering en planning nodig zijn voor het verder uitwerken van het project. In een samenwerkingsverklaring wordt vastgelegd wie wat doet, waar de verantwoordelijkheid ligt en hoe de financiering tot stand komt. Ook is het goed om elkaars verwachtingen voor de volgende fase op papier te zetten, want dat voorkomt misverstanden in de toekomst. Dit is ook het moment om een overlegstructuur te kiezen zodat iedereen, inclusief de gemeente, de ontwikkelingen blijft volgen.

Officiële samenwerking

Er zijn verschillende manieren om de samenwerking tussen bewoners en gemeente formeel te maken. Het kan een eenvoudige samenwerkingsverklaring zijn waar nog geen prestatieafspraken in staan. Als het plan en het enthousiasme er is kan dit voldoende zijn om de intentie voor samenwerking alvast officieel te maken. Een officiële samenwerking kan ook in de vorm van een gezamenlijke subsidieaanvraag zijn of een directe opdracht van de gemeente aan het bewonersinitiatief. Wanneer de samenwerking ondertekend wordt is dit een mooie gelegenheid om naar de buitenwereld te communiceren. Het is een officieel startsein van het buurtproject en dat mag iedereen weten.

Afspraken maken met je gemeente?

De Participatiecoalitie helpt.

Een aardgasvrijplan vormen en afspraken maken met de gemeente is soms best een uitdaging. Zeker als jouw bewonersinitiatief pas net begonnen is, maar ook als je een bestaande club bent die nu voor het eerst met een alternatief voor aardgas aan de slag gaat. Het is dan ook prettig om hulp te krijgen van een onafhankelijke partij die al ervaring met zo'n traject heeft, en alle do's en dont's kent.

Die hulp kun je krijgen van de Participatiecoalitie. Dit is een samenwerking tussen Energie Samen, LSA bewoners, Buurkracht, HIER en de Natuur en Milieufederaties. Stuk voor stuk partijen die al jaren bewonersinitiatieven ondersteunen om ze sterker en professioneler te maken.

Kan jouw initiatief die hulp gebruiken? Neem contact op met HIER!

Wij helpen je graag verder of koppelen je aan één van onze partners.

Mail naar aardgasvrij@hier.nu

Participatiecoalitie

**buur
kracht.**

